

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЬЭШ!

Адыгэ Махъ

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгеим
къэралыгъо гъэпсыкъе иэ зыхъугъе Махъ

1923-рэ ильесым
Гъэтхапэм
къышгъэжъагъеу къыдэкъы

№ 126 (22575)

2022-рэ ильес

Гъубдж

БЭДЗЭОГЪУМ и 19

ОСЭ Гъэнэфагъэ иэп
къыхэтутыгъэхэр ыкъи
нэмъкъ къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Адыгэ къуаем ифестиваль къыригъэблэгъагъэх

Москва щыкъогъэ
фестивалэу «Вкусы
России» зыфиорэм
тишьольыр зэрэ-
хэлэжъагъэр АР-м
и Лышъхъэу
Къумпъыл Мурат
къыуагъ.

Мы юфтхъабзэм Адыгеир
хэлэжъэгъэ къодыеп, гъомылап-
хъэхэм яшьольыр брендхэмкэ
апэрэ лъэпкэ зэнэкъокъум тэ-
клоныгъэ къышидихъгь. 2020-рэ
ильесым едзыгъю «На всю
страну» зыфиорэм хэлэжъагъ,
анах дэгүүщимэ ашыц хуугъэ.

— Фестивалэу «Вкусы Рос-
сии» зыфиорэм щагъэпсы-
гъэ чылпэм къеколагъэхэр
Адыгеим къэкционхэу къисло-
ши. Тиреспубликэ ихъакъэхэр
тэгъэлъаплэх, дахэу талэгъо-
къы. Шышхъэдум ыкъэм адыгэ
къуаем ифестивалэу щыэштим
зэкъэми шуукъесэгъэблагъэ.
Адыгэ къуаем илэшлүгэ зэх-
шүшлэн, ар зэрэрахъирэв зэ-
жъугъэлэгъун шуульэгъыцт. Ар
илэшлүзакъоу шымытэу, посуну-
гъэмки шуугъэу пылтыр бэ.
Тикультурэ, титарихъ, тишэн-

хабээ ар щыц, — ыло Къумпъыл
Мурат.

Шыгу къэдгъэкъын, Дахъо
гъэхъунэм дэжь мыгъэ фести-
валыр щызэхашщт. Пешоры-

гъэшьэу зэрагъэнафэрэмкэ, шышхъэдум и 26 — 27-м ар-
рагъэлокъыцт.

Фестивалыр зэрифэшьуашэу

зэхашэнэу, программэ гъэшлэ-
гъон, ермэлыкъ зэфэшьхъафхэр,
адыгэ къуаем илэшлүгэ арагъэу-
пплэкъуным фытегъэпсыхъээвэ
юфтхъабзэхэр къыдэлъытэгъэн-
хэу республикэм ипащэ пшъэ-

рыль къафишыгъ. Джаш фэдэу
щынэгъончъенным ыкъи автомо-
биль уцуулэхэм ягъэпсын яло-
фыгъохэри зэшүахынхэу къа-
фишэпытагъ.

Адыгеим и Лышъхъэ проектым дыригъэштагъ

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат волонтер проектэу «Шварц и Ун» зыфиорэм иклэшцаклохэм залокъэм, Евгений Шварц ишынэгъэрэ итворчествэрэ афэгъэхыгъэ юфтхъабзэхэр гъэцэкъагъэхъунхэм пае зэрэзэдэлэжъэштхэ лъэныкъохэм атегущыагъэх.

Адыгеим и Лышъхъэ аш къы-
хэлэжъэнхэу ригъэблэгъагъэх
Шварц ихъорэлъфэу Мария

Крыжановскаяр, АНО-у «Шварц
и Ун» зыфиорэм идиректорэу
Надежда Суховар ыкъи компо-

зиторэу, Урысые Федерации
изаслуженэ артистэу Андрей
Семеновыр — докторэу Васи-

лий Соловьевым ихъорэлъфым
ыкъо. Мыекъуапэ иобщественэ
юфышэхэм ар ашыщыгъ, яну-
гъокъи Шварцхэм блэгъэнэгъэ
зэфыщтыкэ адьрялагъ. Зэдэ-
гушынэгъум хэлэжъагъэх къалэу
Мыекъуапэ имэрэу Геннадий
Митрофановыр, Адыгэ Республикэм
икультурэ къэн хэхъэрэ
псэуальхэр къэхъумэгъэнхэмкэ
ыкъи гъэфедэгъэнхэмкэ
Гъэлорышлаплэм ипащэу Цы-
плини Рустем, Адыгеим зекло-

нимкэ ыкъи зыгъэпсэфыпэ
чылпэхэмкэ и Комитет итхъа-
матэу Былымгъот Ибрахим.

Республикэм и Лышъхъэ
къызэриуагъэмкэ, Адыгеир
тарихъ чылпэу илэхэмкэ ыкъи
циф цэрилохэмкэ бау щыт.
Ахэм зыкъэ ашыц зэлъашлэ-
рэ тхаклоу ыкъи драматургэу
Евгений Шварц. Мыекъуапэ
«ыгпсэ щыц лъэныкъоу» аш-
ыльтытэштыгъэ.
(Икъух я 2-рэ нэклуб. ит).

Адыгейм и Лышъхъэ проектым дыригьэштагъ

(Икъяуух).

Шыгу къэтэгъэкъяжбы: та-
пэкэ Къумпыл Мурат проектым
дыригьэштэгъягъ ыки къалэм
итарихъ-культурнэ кэн, тхаклом
итворчестве нахьыбэу анаэ
къытырадзэнэмкэ юфшэнэир
агъельшынай къаджэгъягъ.

Джыре залуклэгум къызэрэ-
щаугацъяжмкэ, волонтер проектэу
Мария Крыжановская пэш-
ныгъэ зыдзызэрихъэрээр 2020-рэ
ильэсэм чьэлэгъум зэхаш-
гъягъ. Къалэу Мыеекъупэ иад-
министрации илэпилэгъу хэлъэу
юфхъэбээ заулэ проектым
тегъэпсихъягъяэ зэрхъэ. Ахэм
зыкэ ашыц профектэу «Евгений
Шварц и Мыеекъупэ» зыфиоу
культурэм епхыгъэ юфхэмкэ
Президент фондым грант къы-
зыфишьешошэгъягъэр.

Мы ильэсэм мэкьюогъум ар
ухыгъэ хуугъя. Аш ишугацъякэ
тхаклом ибиографие епхыгъэ
мыеекъопэ чэзыум (1902 —
1914) телъитэгъэ зекю чы-
пэхэр Мыеекъупэ щыгъэнэфа-
гъэ хуугъя. Къызашакуухъэштэх
чыпэхэм къахиубытэрэ псэольэ
15-мкэ къэбарыр ёж-ёжырэу
зылкагъэхъан амал ялэнэ пае
GR-кодхэр зытхтэх таблицэхэр
агъехъазырыгъягъ. Аш нэмийкэу
унэхэм якъэтхыхъан ёж тхаклом
идневник къыдэхъгъэ гүшүэхүн-
гъэхэри ахагъэхъягъягъ. Марш-
рутэр Лениним ыцэкэ щыт
гупчэм, ыпэкэ хакацэшэу «Ев-
ропейскэкэ» заджэштыгъэхэр
зыдэштыгъэ чыпэлэм (1902-рэ
ильэсэм Шварцхэм яунагъо
Мыеекъупэ къызэхъом аш къы-
щыуцугъягъ) къышжэй, ухыгъэ
зэрхъуштэр Альтшулэр иапте-
кагъяу джы республикэ гъэзет-
хэу «Адыгэ макъэмрэ» «Совет-
ске Адыгейимрэ» яредакциөхэр
зычэхъэр ары. Экскурсион
къалэм иурам шхъялахъэм —
Краснооктябрьском, Лениним
ыцэкэ щытим, Первомайском,

Победэ ыки Пушкиным ыцэ-
кэ щытим ашыкъошт.

Тхаклом ипхьорэльф къызэ-
риотацъяжмкэ, Евгений Шварц
иунааго зыщыпсэущтыгъэ унэр
джыри къалэм зэрэдэт, джащ
фэдэу тхакло хууцтыр зыше-
дэжэштыгъэ реальнэ училищи
зычэтигъэ унэр джыри зэрэ-
штэйт, ау непэкэ ар гимназиу
N 5-р ары. Профектэу зигугъу
къэштыгъэ ылгээ къикэ гим-
назиумэр Пушкиним иурам
ыльэнъякъокэ щылэ аллеемрэ
2021-рэ ильэсэм Евгений
Шварц ыцэ афаусыгъягъ. Къа-
лэу Мыеекъупэ имэр къызэри-
луагъэмкэ, мы ильэсэм Шварц
иаплее изэтэгъэпсихъан пае
сомэ миллиони 3,5-рэ къыха-
гъякъыгъ.

Адыгейм и Лышъхъэ общест-
вненэ юфхъабзэу пхыращи-
рэм пае зэрафэрэзэр къыуагъ,
сыда пломэ тичыпэгъу цэрийор
тээмыгъяшэнэ имызакъо,
цыфхэм яшэнэгъэ джыри нахь

хагъэхъонымкэ, къыткэхъухъэ-
хэрэрэ пүгъэнхэмкэ мэхъанэш-
хо аш иэу щыт.

Къумпыл Мурат зэрильы-
тэрэмкэ, а проектым джыри
нахь зэгъэушомбгүйгэн фэе.
«Шварц и Унэ» епхыгъэ юф-
хъабзэхэу къапыцхылхэм ате-
гүшүэхэз зэхъум тхаклом икуль-
турнэ гүлчэ Мыеекъупэ къышы-
зэхъуягъэным фэгъэхыгъэ
гупшиж Адыгейм и Лышъхъэ
дыригьэштагъ. Джащ фэдэу
профектэу «Майкопцы: возвра-
щенные имена» зыфиорэри
зэшохыгъяир игъоу ыльэгъу. Мы
проектым изэштохынкэ Адыгэ
къэралыгъо университетыр
гүсэгъу ашынэу рагъу-
хагъягъ. Мыеекъопэ къэлэ думэр
зызэхашгагъэр ильэс 145-рэ
зэрхъурэм ар епхыгъэшт. Ильэ-
сэу къихъацьтам ар хэдгэунэ-
фыкъышт. Профектэу «Евгений
Шварц и Мыеекъупэ» зыфиорэм
пыйзагъяу ар щытшт. Я XIX-рэ
лэшэгъум иятлонэрэ къэлъяни-

ко ыки я ХХ-рэ лэшэгъум
иублэгъум нэс къалэм ихэхъо-
ныгъэ зилахьшхо хэзэшьхэз-
гээ общественэ юфышшэхэм
ацэхэр зыпкэ игъэцүцжыгъэн-
хэм епхыгъэ ушэтын-зэхэфын
юфшэн архивхэм ачилэл мате-
риалхэм япхыгъэ зэшуахыт.

Адыгейм и Лышъхъэ мы
льэнъякъом фэгъээгъэ ведом-
ствэхэм япашхэм пшъэрэль
афишыгъэ ящыкъэгъэ юлныэгъур
аратынэу, къалэм культурнэ-та-
рихъ теплъэу илагъэр зыпкэ
игъэцүжыгъэнэй пае хэбээ
къулыкъухэм юфэу зэшуахы-
штхэмкэ зээзэгъынгъэхэр ада-
шынхэу, къалэм итарихъ чы-
пэхэм япхыгъэ маршрутхэри
икую агъэнэфэнхэу.

«Республикэм икъэлэ шхъяа-
нахь зэтэгъэпсихъагъэ хууным
пае бэ зэшшотхыэр. Анахэу
тынаа зытедгъэтырээр къалэм
итарихъ теплъ ары. Зекло гъо-
гүхэр, тарихъимрэ архитекту-
рэмрэ япхыгъэ псэуальхээр

ыки саугъэтхэр зыпкэ игъэу-
цожыгъэнхэмкэ юфхъабзэхэр
дгъэнэфагъэх. Зэльашэрэ тха-
клоу ыки драматургэу Евгений
Шварц ыцэ епхыгъэ чыпэхэм
цыфхэр нахь къызашэнхэм,
культурэм ильэнъякъо гъэнэфа-
гъэхэм япхыгъэ зэрэштэйт
къыхэкъяу республикэм икъэлэ
шхъяа къаклохэрэм къалэмрэ
республикэмрэ ятарихъ зыща-
гъяуазэ ашлонгъо хууным ар
фэлжэхъэшт. Хэбээ къулыкъу-
хэмрэ общественэ организа-
цихэмрэ акуячээ зэхэлэйу а
юфшэнир агъэцэхъенэ мэ-
хъанэшхо иэу щыт», — **кы-
иагъ Къумпыл Мурат.**

Къалэу Мыеекъупэ итеат-
ральне сценэ Шварц ильесэу
«Клад» зыфиорэр щагъяуцуным
фэгъэхыгъэ епльыкъяу къа-
хыгъэх Адыгейм и Лышъхъэ
дыригьэштагъ. Кавказым щы-
хуугъэ хуугъэ-шагъяхэм пьесэр
афэгъэхыгъяшт. Зэльашэрэ
драматургым инэмъякъ про-
изведенхэри агъяуцунхэ альэ-
кыщт.

Шварц Евгений Лев ыкъор
1896-рэ ильэсэм чьэлэгъум
и 9-м Казань кыышыхъу, яна-
гъюкэ 1902-рэ ильэсэм Мыеекъу-
апэ къэлжыгъягъяшт. Тхак-
лом ыпсэ щыц къалэу Мыеекъу-
апэ ренэу ылтытэштагъ. Драма-
тург хууцтым ишэн-гээ-
псыкэ ильэнъякъуабэ Мыеекъу-
апэ къышызиштагъ.

1913-рэ ильэсэм реальнэ
училищи къызеехуым Шварц
Москва университетым чэхэ-
нэу къогъягъэ. Ау ифыкъуом-
рэ иныбжыкъягъумрэ зыщи-
къогъяхэм къалэм фишыгъэ шу-
лъэгъур өгъешэрэу аш ыгу
къинагъ, итхыгъэхэм, иднев-
никэм аш фэгъэхыгъэ гүшүэ
фабэхэр бэу къадхэхъягъяшт.

**АР-М И Лышъхъэ
ИПРЕСС-КУЛЫКЪУ**

Сурэтыр А. Гусевым тыригыгъ.

Искусствэр — тибаинигъ

Икъашъокэ щытхъур елэты

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшьо-
ко ансамблэу «Налмэсир» искусвхэмкэ Дунэе
фестивалэу «Славянский базар» зыфиорэм хэлэжъагъ.

— Белоруссием икъалэу Витебскэ
щыкъогъэ Дунэе фестивалыр дахэу
зэхаштагъ, — къытиуагъ «Налмэсир»
ихудожественэ пащэу, Урысыем, Аб-
хазызм, Пышэ язаслуженэ артистэу,
Адыгейм инароднэ артистэу Хъоджээ
Аслан. — Лъэпкэ искусвхэм хэхъо-
нагъэ зэришырэв творческэ купхэм
узынэпищэу къагъэлэгъягъ.

Дунэе фестивалым ихэушхъафыкъы-
гэ «Гала концерт» зыфиорэм Башкирием,
Татарстан, Чэчэным, Ставрополь
краим, Белоруссием, Адыгейм, нэмийк-
хэм яансамблэхэр хэлэжъагъягъ. Зэхэ-
щаклохэр къызэрэкэлэгъягъхэм фэш

адыгэу іэкъыб къэралхэм ашыпсэухэрэм
якъэшшо зэхэт «Налмэсир» къышыгъэ.
Нэбгырэ мини б зычээсигъэ залым
тиартистхэр щагъэлэпшагъяш, лъэшэу
іэту къафытеугъягъяш.

«Налмэсир» дунэе культурэм щашэ,
осэ ин къышыфашы. Опсэу, тильаплэу
«Налмэсир!» Къэралыгъо гъэпсыкъя-
иэу Адыгейр зыпсэурэр ильэс 100
зэрхъурэм фэгъэхыгъэ юфхъабзэхэм
чанэу уахэлжээнэу зыгъэхъязыры.
Уигъехъягъэхэм ахбъэхъонэу, Адыгэ
Республикэм ишытху нахь лъагэу
іэтынэу пфэтэо!

ЕМТЫЛЫ Нурбай.

Зэрээдэлэжьэштхэм тегущылагъэх

Адыгэ къэралыгъо университетым илъыклохэр мы мафэхэм Лъэпкъ ушетыпэ гупчэу «Курчатовский институт» зыфиорэм щылагъэх. Ректорэу Мамый Даутэ купым ипэшагъ.

Курчатовскэ институтым ипрезидентэу Михаил Ковальчук къыригъэблэгъяжэхэм научнэ базэу ялэр, гъесэнгъэмкэ икчи шыенгъэмкэ институтым иофшэн зэрэзэхишэрэр аригъэлльгъу. Лабораториехэр, ушётынымкэ гупчэхэр ыкчи нэмьклохэр къаригъэлтихъягъэх.

Курчатовскэ институтым ушётын-технологическэ базэ дэгүү ил. Джыре шыенгъэмкэ икчи технологиехэм яхыгъэу, энергетикэм къыщегъэжъягъэу конвергентнэ НБИКС-технологиехэм ыкчи физикэм, медицинэм ыкчи къэбарлыгъэлэс технологиехэм анэсэу иофшэнхэр, ушётынхэр щашых.

Генетикэм, къэбарлыгъэлэс ыкчи къэралыгъо

гъэлэс ыкчи компьютер технологиехэм, культурнэ къэнэм иджирэ ушетыпэ шыклохэм афэйхыгъэ иофшохэм атегу щылагъэх.

— Курчатовскэ институтым иопыт дгээфедэным тэркэ мэхъянэшко ил, тызэдэлжъэнымкэ амал дэгүүхэр тиэх. Лъэныкъо зэфэшхъяфхэмкэ тызэгъусэу ушётынхэр тшыщых, генетикэм фэгъэхыгъэ проектхэр, къэкихэрэм, цыфым, иммуногенетикэм яхыгъэе проектхэр дгээхязырышых. Курчатовскэ институтымрэ еджаплэмрэ шүгье къытэу иоф зэдэшэнэм тыпиль. Шынгъэу, опытэу тэклэлтиймкэ тызэдэгожэн амал ти. Тистудентхэр ыкчи къэлэ-

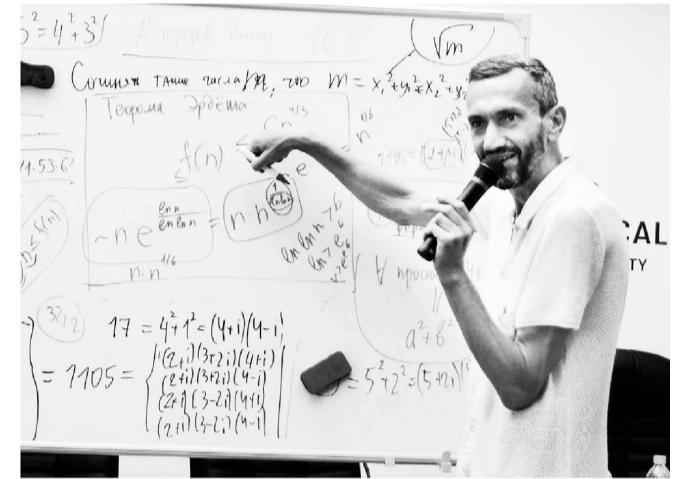
Хисапымкэ шыенгъэхэм ахагъахъ

Адыгэ къэралыгъо университетым и Кавказ хисап еджаплэ комбинаторикэм ыкчи джэгукъэхэм ятеорие епхыгъэ яя V-рэ еджаплэ мы мафэхэм зэхащагъ.

Профильнэ лагерым студентхэр, магистрэхэр ыкчи шыенгъэлжэх ныбжыкъэхэр хэлэжьагъэх. Ахэр хэгъэгүм ишьолыр зэфэшхъяфхэм, Сербием, Армением къарыкъыгъэх. Ахэтых АКУ-м, МГУ-м, ВШЭ-м, МФТИ-м ыкчи нэмькло ашпээрэ еджаплэхэм ашеджэхэрэр.

Иофхъабзэр базэу «Горный гонщик» зыфиорэм щызэхащагъ. Очнэу ыкчи пэйудзыгъэ шыклохэм тетэу егъэджэнхэр ра-гъяклохъягъэх.

Программэм къыдыхэльтигъэу комбинаторикэм ыкчи джэгукъэхэм ятеорие фэгъэхыгъэ лекциихэр, практическэ ыкчи творческэ иофшэнхэр, мастер-классхэр ыкчи тренингхэр зэхащагъэх. Аш ахэлэжьагъэх хисап факультетым има-

гистрэхэмрэ истудентхэмрэ.

Егъэджэнхэм ямызакью ныбжыкъэхэм иофхъэбзэ зэфэшхъяфхэр афызэхащагъэх, зекло ашагъэх.

Мы иофхъабзэр 2018-

рэ ильэсүм къышегъэжъягу рагъяклохы. Къэлэджеаклохэм ыкчи студентхэм хисапымкэ шыенгъэхэу аялкэлхэм ахагъэхъоныр ары пшээриль шхъялэу зэхэща-клохэм ялэр.

Урысыем ихэшипыкъыгъэ командэ хэхъагъ

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым иэкологическэ факультет истуденткэу Айна Мусаевар я VI-рэ шьолыр зэнэкъою «Worldskills» зыфиорэм бэмшишэу теклоныгъэ къышидихыгъ.

Мы мафэхэм Урысые «Worldskills-м» иуцугъо пшэшэжъягъыр хэлэжьагъ. Очнэ-пэйудзыгъэ шыклохэм ахэм иофхъэбзэ гэшэгтэгъонхэр афызэхащэшых.

Нэктубгъор зыгъэхъазырыгъэр ДЕЛЭКЬО Анет.

Нэбгырэ 300 фэдиз хэлэжьэшт

Къыблэ ыкчи Темыр-Кавказ федеральнэ шьолырхэм ягу-фитхэм я Форум бэдээгүум и 19-м къышегъэжъягъэу и 22-м нэс Адигеим щыклошт.

«Къэлэццыклохэм, ныбжыкъэхэм граждан ыкчи патриотическэ плуныгъэтэрэз ялэнэм епхыгъэ Урысые гупчэр», АР-м гъесэнгъэмрэ шыенгъэмрэхэм и Министерствэ иофхъабзэм къэшаклохэм зыфа-фэхуугъяэр. Ныбжыкъэхэмкэ Федеральнэ

агентствэр ялэпийэгъо форумыр зэхащэ.

Гуфит иофшэнхэр хэхъоныгъэхэр ышынхэр, аш хэшэгъэ цыфхэм япчьягъэ ары нахьыбэ хууныр пшээриль шхъялэу зэхэшаклохэм зыфа-гэхуугъяэр.

Къыблэ ыкчи Темыр-

Кавказ федеральнэ шьолырхэм къарыкъышт нэбгырэ 300 фэдиз Форумын хэлэжьенэу агээнафэ. Ахэм аныбжэ ильэс 18-м къышегъэжъагъ.

Мэфиплым къыклохэм иофхъэбзэ гэшэгтэгъонхэр афызэхащэшых.

къохэ сэнаущыгъэу хэльыр ыушетыгъ ыкчи къэгъяжэхэм ахишыкъыгъэ композициихэр анахь дэгүүхэм ахалытагъэх. Лъэпкъ командэм Айнэ хэхъагъ, дунэе чемпионатын ахэм джы зыфагъэхъазырышт.

— Сикураторхэу Уджынхуу Мэгъэртэ Мария Краснощековамэр сэзэрафэрээр къасломэ сшоигъу. Ахэр ары Ишыгъу къысфэхъугъяхэр ыкчи мээ заулэрэ иофхъабзэм сэфээзэхъазырыгъяхэр. Къызэрэсчыгъуухыхэрэр къэзгъэшьыпкъэжынным сэпилытшт, урысые зэнэкъохуу мэхъянэ ямызакью дунэе мэхъянэ зиэ иофхъабзэм сэфээзэхъазырыгъяхэр.

тетэу Казань щызэхащагъэм зэрифешуашэу зыкъышигъэлэгъуагъ. «Флористикэм» ылпэнэ-

Къинхэм

Гухэкими...

Ильэс пышыктуу горемкэ узакъе бажыкъа Волгоград къикили журналистэу Виктор Скачковыр садэжь къекъогъагъ. Мыекъуапэ ичыпэ дахэхэр, сизьшыц Мыекъопэ районым ичыюпсэу зыфэдэ къэмыхуу гъэр езгэльэгъуугъэх. Адыгейм и Лъэпкъ музей тышылагъ. Үльэгъу гъэмрэ зэхихыгъэмрэ сихъакъ ыгъешлашо икугъ.

Журналистхэм къэбарэу амышлэрэ щылэп, ау кэ горэ зэрэгэшэнни ренэу пыльых. Щыгынхэм ямодельер-конструкторору Стлашыу Юрэ иофшагъехэм якъэгъэльэгъонуу 2008-рэ ильэсийн ижъоныгъокэ мазэ Москва щыгуягъэм цыфхэм гущылэ фабэу къыфатхыхэрээр, зэрэшыгушукъихэрээр Виктор интернетым рильэгъогъагъ.

— Къэгъэльэгъуапэ сэри сыш, — ыуягъ аш. — Мыекъуапэ ушыненшиш, аш ишьашхэр умыльэгъунхэр тэрэзыхэп.

Нахынекъа тичыпэгъуу илешлагъехэр Лъэпкъ музейм чэтыштыгъэх, ау аш тэвээком чэтгэгъуагъехэр. Юрэ сывфитеуу сеупчыгъ.

— Сэ сиунэ итих, шыукъакъу, шьозьтэлэгъуутых, — ыуягъ аш.

— Унэми? Хъая, ар екүрэп.

— Зыпари хэлээп, хакъихэр сэ бэу селэх, іэкъыбым къикъыхуу мэхъу.

Фэтэрэу тыздэгъуагъэр щэу зэтеутыгъ, инэп, ильэситү хуугъеу иофшагъехэр аш щылтих.

Юрэ икъэгъэльэгъонхэм Мыекъуапи, Краснодари, Тыгъэмыйпс сышчаплыгъ, ау ахэр джы зэрэслэгъуухэрэр нэмэйкъ шыныкъ. Зэхэгүагъехуу зэхэтих, «жын къамыщэшшурэм» фэдэу къысчыхуугъ.

— Мыш итхэр джыри иофэп, чынуунуу ренэу шынэгъакэ зиэм чэтхэр ары нахь, — ыгу къеоу къыуягъ Юрэ.

Унэхэр къэтэгъуухъэх. Мары тиэрэ ыпэктэ адьгэ чыгум щыпсэүштэгъэ ижъирэ амазонкэхэм, пачыхъэу Гекатея, аш ишхъэгъусэу Тыргъетао яшьашхэр. Мары лахью Лагъо, Адыгиф дэхсүрэтийр, нарт Саусэрыкъ...

1995-рэ ильэсийн, зэгүрионыгъэм и Ильэсэу ООН ыштагъэм, Юрэ «Толерантность» ыцэу

джанэ ыдигъ. Аш изы къэлъэныкъо къыхъе, уцышуу, адьгэхэм ябыракъ ышшо фэд, лъэпкъ шыуашэр зэрэгэлэпсэйгъэм техгэгъэу шыгъэ, адрэ къэлъэныкъо клахо, лъэхъаным дештэ, Урысыем ибыракъ зэрэзетеутыгъэ шувишыри хэль. Ахэм азыфагу дышшэпсэышо, плъжышишо ыкъи уцышо зэхэль дэдэгъэ и.

— Акъыл хэльэу зэхилхъагъэх, — ыуягъ Волгоград къикъыгъе хакъем.

Джанэм къыгот а цэ дээр зыфиу-сигъэ костюмуу 2008-рэ ильэсийн ыдигъэр. Мы темэр аш ыгу иль эзэптигъэн фое. Ыкъэлъэныкъо лъэпкъ бзыльфыгъэ шуашэм ехъцыр, адрэ лъэныкъо клахо, Европэм исхэм непэ ашыгъхэм афэдэу шыгъэ. Стиль зэфэшхъафитюу зэхилхъагъэх лъэпкъ культуре зэфэшхъафитюу языкъынгъэ итамыгъэ мэхъу. Шуашэм къидеклоу нало пыль.

Стлашыу Юрэ Махьмудэ ыкъор «Адыгейм Си Щытхъузехъ» зыфиорэ медалыр къызфагъэшьошагъэхэм ашыщ, искусствэм ыльэныкъокэ Адыгэ Республике и Къэралыгъо премие илауреат, Урысые Федерациим инароднэ мастер, АР-м культурэмкэ изаслуженнэ тофышлэшху.

Аш пышлэгъэ лентэхэм «толерантность» зыфиорэ гущылэ бзиплтыкэ, адьгаб-зэри ахэтэу, атетхагъ.

Мы джанэмрэ костюмырэ урагъэгупши: «Щэлгэе ренэу зэфитиа? Мэхъан зимиэ ушхъагуу горэм къикъеу, цыфхэм азыфагу хэгъэкири, лъэпкъхэм бырсырэу азыфагу къинтаджэрэм тэ тимисагъэ хэлтибай?

— Сэ нахь кууу сиупшигъаг... зэмыкъухэрэр зэгъэлгүйнхэр, лъэпкъхэм азыфагу мамырныгъэрэ зэгүрионыгъэрэ ильянным пае бгынгүри ыгъэрэзэу зэхкылэ къэгъотыгъэнир, — игүхэль зыфэдэр Стлашыу Юрэ къыдгурегъало. — Дунаир къызтээгъэнэштыр шьоша? Толерантностыр ары... Къохъапэ шьиэхэм непэ къагъэльгээрээр арэп. Германиемрэ Франциемрэ іэкъыбым

хыгъ. Авторым аш тетэу мамырныгъэр дунайм къыфэзыхыжыгъэ советскэ дээжолхэм «тхашыуэгъэпсэу» арело.

Ахэм анэмкъеу панно ыкъи картина заулэ Юрэ къытигъэлэгъуугъ. Ахэм анахъеу къахъэшхэрэр Кавказ заом ильэхъан адьгэхэр ячыгужь зэрэрафыгъагъэхэм фэгъэхыгъэу «Исход» зыфиорэр, «Музыка Галактики», «Философия оптимиста», «Перестройка» зыфиохэрэр, композициеу «Тревожное солнце Кавказа».

Композицием ыгүзэгү зым ыуж адрэр итэу Балканхэм, Абхаз Республике, Къыблэ Осетиен заоу къацежьагъэхэр агьеуцужынхэу къяджэрэ бзыльфыгъэу лъэпкъ шьоша шуцээ зыщыгъыр ит, ыкъыбикэ льым ышшо фэдэ тигъэ плыжыр къыкъоющы.

Гупчэ зычээт унэм уикъэгъэльэгъон къыщызэупхынкэ дэгүуба? ыпкэ хэмьтэйзэ залыр къыоттышт, Урысыем ыкъи іэкъыб къэралхэм яжурналистхэр сэ шьхъэклэ къезгъэблэгъэштых. Аш ыуяжым мы къэгъэльэгъоныр ЮНЕСКО-м бъякъоми хүщт, — ыуягъ Богдановым.

— Аш сэжэгъахэп... — укытэжыгъ сурэтшыэр.

Гухэкими, аш фэдэ предложение шаагъор Стлашыу Юрэ ыгъэфедэн ыльэкъыгъэп. Экспонатхэр къэлэ шыхаалэм зэрищэнхэ ахьщэ Адыгейм культурамкэ и Министрствэ имыиэу къичэкъыгъ. Сурэтшыым ыцээ зэрэдунаеу зэльшашн, Адыгейм игугъу шуцээ аригъашын амалуу къыкъокъыгъэр іэкъээзгъэ хуугъэ.

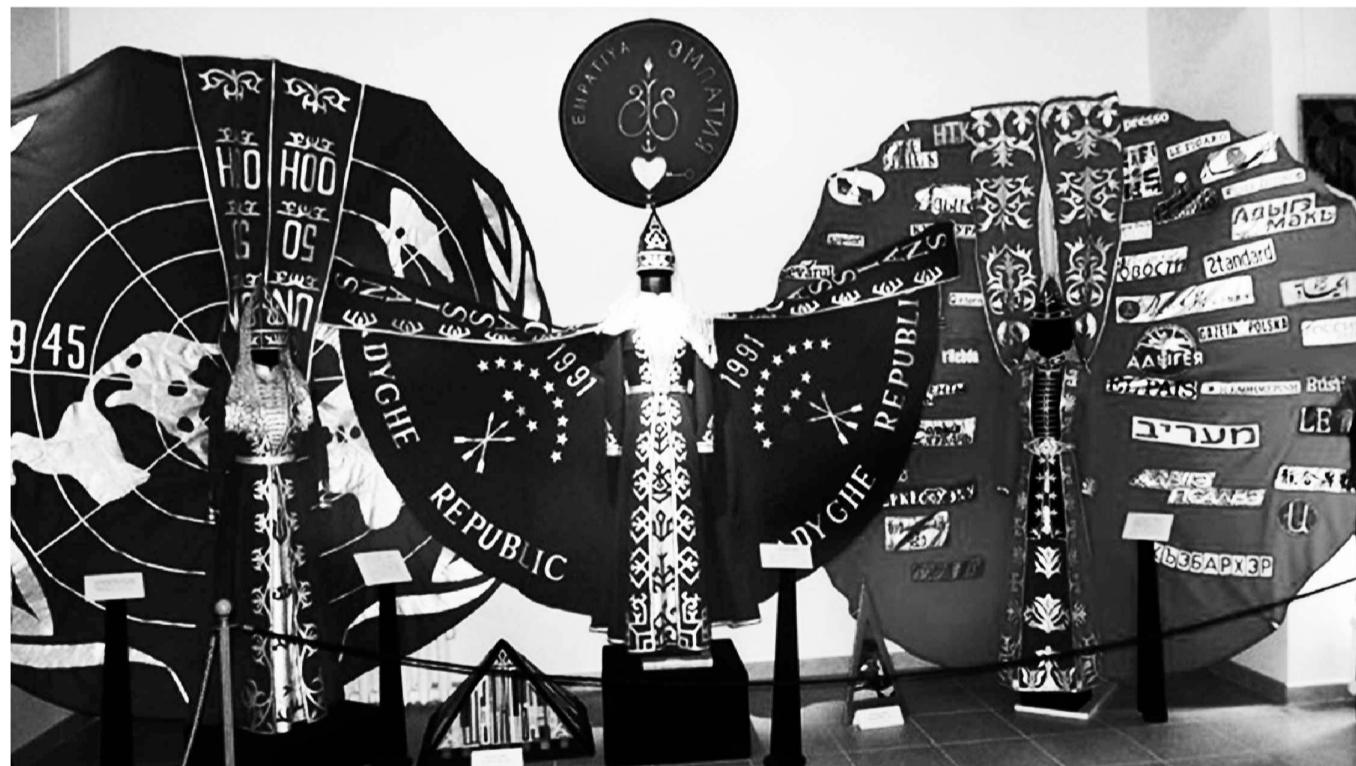
Юрэрэ щэлгэшхо зиэ ишхъэгъусэу Юлэрэ японсие тэлкъыкэ а произведениехэр Юрэ ешшых, лъфыгъэхэри къыдеэх. Фэтэрэу зэрысым илоджие тесэу тофешэ, зэрыдэрэ машинкэр зытет стол бгызэ цыклумрэ зы пхъэнтэклурэ нылэп төфэрэр.

Гур егъэзуы, гухэк, гукъа...

Заом хэлэжьагъэу, унэгъо Ѣиэкъе-псэукъэм ишкъиэгъэ фэлэ-фашизмкэ хэку Гээлорышлапэ илэшагъау Хүйт Рэштидэ Юрэ цыфыгъэшхо зэрэхэлтийр, зэрэшьырытыр къылоштыгъ. Ахэм ильэситэбэрэ тофэдэшшагъ, Рэштидэ зипшэ лъэныкъом епхыгъэ еджэп-э-производственнэ комбинатын илабораториэ Юрэ ипэшагъ, дэн-бзэн сэнэхьатым фигъасэштыгъэх.

Иофшынныгъэр іашы

Стлашыу Юрэ Теуцожь районым иткуаджэу Гъобэкъуае къыщыхуугъ. 1930-рэ ильэсхэм яунагъо кулак унагъо алтыги, ращыгъагъ, Кемеровскэ хэум айэкъогъагъ. «Пшэдэкъыжыр» захыхэ нэуж Грузиен унальор клюжыгъагъ, 1947 — 1967-рэ ильэсхэм Абхаз Республиком икъалэу Ачимчары Ѣиэпсэүгъэх.

къикъыгъе, шэн-хэбээ шыхаф есэгъе цыфхэр бэу аштагъэхэш, а чыпэхэм къарыхъуагъэхэу арысхэм ашхъэ зыдахъыжын ашлэрэп. Сэ зигугуу къэшшире «толерантностыр» зэкъэми зэдэштэгъэ шапхъэхэр къыдэзэйлтигъэу, нахьыбэу уасэ зыфэпшын фаехэр шэхъэ нэпцхэмкэ зыщызблээзимынхуугъэр ары.

Кавказ заом хэкодагъэхэм афэгъэхъыгъэ шуцээ шынэгъэм джанэр гъэшэгъон дэд. Шуцээр чынэгъэшхуу лэпкъын ышшыгъэм, гукъау илэ, игуз ятамыгъ, тыжъыншьом насып, мамыр Ѣиэкъем зэрэкъхъопсыхэрэр къегъэлтэй.

Зыгъуапхэр бзыу тамэм фэдэу шыгъэ шьоша плъжхъын нэр пілэпхы. «Мамырныгъэр къэзыхырэ бзыу» аш ыцээр. Хэгъэгү зэошхом тицьфхэм теклоньгъэу къыщыдахыгъэм ар фэгъэ-

2007-рэ ильэсийн журналистхэм я дунэе фестиваль зыщызэхэгъэгъэ Тыгъэмыйпс, нахь тэрэзэу къэлпэн зыхъуу къэлгээ, псаунигъэр зыщызэтираяцуюжырэ комплексэу «Дагомыс» зыцээм, тицьшыгъэу сизэрихылэгъагъэр Скачковым къыфэслотагъ.

Комплексын ифойе Стлашыу Юрэ икъэгъэльэгъонхэр къыщызэуахыгъэх. Урысыем ижурналистхэм я Союз итхаматэу Всеволод Богдановым «Тревожное солнце Кавказа» зыфиорэр тофшагъэр бэрэ зэппилхыхъагъ. Етланэр зыщышыгъэ ильэсиймкэ авторым къеупчыгъ. 1990-рэ ильэсийн зэришыгъэрийн тофшагъыгъ.

— Зэрэхъуэрэмкэ, джырэ уаххэхэмкэ ишкъиэгъэ хэку Гъобэкъуае къыщыхуугъ. 1930-рэ ильэсхэм яунагъо кулак унагъо алтыги, ращыгъагъ, Кемеровскэ хэум айэкъогъагъ. «Пшэдэкъыжыр» захыхэ нэуж Грузиен унальор клюжыгъагъ, 1947 — 1967-рэ ильэсхэм Абхаз Республиком икъалэу Ачимчары Ѣиэпсэүгъэх.

апсыхъагъ

Аш дэсхээз Юре дэным ыуж ихагъ. Сэнэхьатым зыфигэсэнэу дэлгэ мастерскоим зылохьем заом ильэхан Одессе кыкыжы аш къэлжыгъагъа Борис Белау ригъаджэштэгъ. Нэүжым икслэгэдэжагъ Мойша Храмович Гершман.

Дэн-бзэнэр псынкэу Юре кыкыжхэгъагъ, аш пае къэмнэу лъэхъаным диштэрэ костюмэу, джанэу къежъагъехэр зэрэубзыштхэр, зэрээхэбгэуцоштхэр зэрт журналыр кыщэфти, сыхат пчагъэрэ ахэм бзыпхъеу артыхэр зэригъашеу пэсштэгъ.

Джа журналхэр ары щыгынхэр къэзыгупшицыэу зэхээгъэуцорэ модельер-конструктор сэнэхьат кынир кызылэклигъэханымкэ 1980-иетшоу хыфэхүгьехэр. Джашыгур ары ямышыкэу гэлэгъэ щыгынхэр къэзыгупшицынэу зыригъэжъагъэр. Непэ кызэнсэгъами ары гухахъо хигъуатэу зыпильыр.

1964-рэ ильэсийн итыгъэгъээз мазэ Юре иунагэо ичигууч кыгъээжэгъигъ. Ян-ятхэхэр Гьобэхьуае клюхыгъэх, ежь Мыеекуапэ кыдэнага.

Юре ежь-ежырэу, ыкыачилэклэ, иакылтэ, мышынхъеу юф зэрэзыдишлэрэмкэ ыцэ зыфишынхъигъ. Опыт зилэ келэгэдэжэу ёшхъагъитыгъэхэм яхах аш хэль. Ахэм дэным, бзэнэм зэрэфагъасэцтэгъэм имызакью, щылакирагъэ-

Материалэу юф зеришшэхтхэм алтынхун фэягъ, аш пае Краснодар клоштыгъ, Москва, Ростов-на-Дону иныбджэгъухэм кыраригъэштэгъ кыхэхкыгъ, 1980-иетшээ къэгээльэйон щызэхищахъэмэ, аш кызыдьриштэгъ хууцыгъ ыкы мафэ къэс ёшхъамысийжэу юф ёшлагъ...

Непэ Юре ишынгыгъ нахь псынкэхъуцэе, икостюмхэр, джэнэ дахэхэр, панно, картина ышыгъэхэр Къохъэпэ лъэныкъом щыпсэурэ цыф лъэпхъэм искуствэмкэ я Къэралыгъ музей Темыр Кавказымкэ икутамэу Мыеекуапэ дэтэм чэтих. Къэгээльэйонир таахыжъеу щытэп, сидигьо учахьэми иофшагъэхэм уялтын пльэкынэу щытих. Аш пэмычыжъеу ежь кабинет щыри.

«Космичесэ» костюм гэшэгъонхэм яколлекции мы ильэхэм ыгъэпсигъ. Гумэлэхъохэм уахээздээу, дунаим щыхурем уэзэгупшицыэрэ композициен «Эхо Нагасаки и Херосими» зыфиорэр иофшагъэ анах инхэм ашыц. Спиралым фэдэу шыгъэ бомбэр зышхъащт нысхъапэу щтагъэр, пшэшэжжэвэе цыклоу гырэр аш ыгузыгы итих. Гүнэ имылэхэм фэдэу спиралыр ёшхъагъкэ чыжъеу дэклюе. «Дунаим тет цыф лъэпхъэр, уэшыгъэ зэпэуцужжынгъэр къэгэхъеу, ядернэ заор къэшумыгъхэй!» — къэдэж ар.

Цыфхэм непэ агухэр зэфэшшыгъэх. Ау ыбгукээ кызызэрэлхыщт лункыбзэр пыльягъ. Гуклэгъуныгъэм, хвалалныгъэм, цыфыгъэм къагээжжынэу гугъапэ зэрэшыгъэр ары аш кыкырэ.

«Вопреки» зыфиорэр паннор непэрэ Урысыер, цыфу исхэр, ежь сурэтышым ишынгыгъ гээгъогу, ишэн-зеклюакхэр ары зыфэгъэхъигъэр. Ар ышынхм Стлашь Юре фэзышагъэр аужирэ ильэхэм дунаим кытхехъэрэ хууцэ-шагъэхэр, санкинхэр ары. Тамыгъэу мыш тет пэпчэ зыгорэ кырэхы. Лункыбзэрэ пыльягъэм политических ыкы экономическе санкциене кытгагъоххэрэмкэ «тызэфашынш» нэмыхи къэралхэм тахэмхъажъеу, кытгэмхъажъеу ашынэу ыуж зэрхихэр къегэхъягъо. Кызызэрэлхыщт лункыбзэрэ пыльягъэм хэхынгээ кызызэрэдгъотыщтыр, сид фэдэ «пчэе егээтигъи» пэриоху кызызэрэтфэмхъущтыр ары кыкырэ.

Стлашь Юре джанэу, костюмэу ыдьгэхэм, ипаннохэм, икартинахэм зэкэми зырыззуу уакыттегүйшнээр имышыкагъэу сэлтэйтэ. Ахэр Мыеекуапэ имызакью, республикэм инэмыкч чыплабэхэм кыашыгъэлэгъуагъэх, Москва, Краснодар, Нальчик, Ставрополь, Кисловодск, Тыргуум, Шам, Америкэм, Эстониум икъэгээльэйонхэр ашыкыуагъэх.

Тыдэ щылэми аш ишагъэхэм япплынэу кыакторэр бэ, зэкэми сурэтышым ишэн-зеклюакхэрэ зэрэхэлтийр, зыфэдэ къэмхъуцэе мастерэу зэрэштийр кыхагъэшти.

Стлашь Юре иофшагъэхэм афэгъэхыгъэу мызэу, мыттоу кытхыгъ республикэм шызэлъаштэрэ журналистхэу Анатолий Красниковым, Светланой Иванюк, Емтэль Нурбий, Къэзэнэ Юсиф, Сихуу Гошнагъо... Къэрэйтэ-Бэльхырам, Къэрэшэ-Щэрдэжэс Республикаем, Краснодар ыкы Ставрополь крайхэм, Ростов хэхум ягъэзетхэм, журналхэм, лэхэг къэралхэм ашылажхэрэм, гүшүлэхэе пае, «АльУасат»(Англия), «Зартунг» (Ливан), «Аль-Байрам», «Тицрин» (Сириер) зыфиорэрэ Юре итворчествээ фэгэхъигъэу мымаклэу кыхуутыгъ, Англием, Тыргуум, Сирием ятелеканалхэм кыагээльэгъуагъ.

Модельер цэрийом, зыфэдэ къэмхъуцэе сурэтышым философие гупшицыэ ахэлтийр, джэнэ-тамыгъэу е костюмэу 50 ыдьгээ, декоративнэ панно ыкы картина 70-рэ кыылэхэгъигъ. Стлашь Юре иофшагъэхэм Адигеир арыгушхонир атефэу, республикэм исхэм зэкэми зэдьрияунэе тэлэхэе мылькушхону пломэ егээлтийгъашэ хууцтэп.

Цыфхэм кыраиу-лэхэрэм ашылхэр

Юре иофшагъэхэм зыльэгъуэхэм

кыраолагъэхэр зыдэт тхиль инхэу тфы кысигыгъэгъуагъ. Къауагъэхэм ашылхэр мы тхыгъэм хэсмыгыгъэхъанхэр мытэрэзээ слытагъ.

«Стлашь Юре иофшагъэхэр дунаим, гуклэгъуныгъэм, шхъэклэфэнгыгъэм, лъэпхэ зэгурьоныгъэм афэлажъэх», ыуагъ контрат-адмиралу Тхыагъэпсэу Мэдждыдэ.

«Уитворчествэу, улофшагъэхэр адигэ джэныкч машом, адигэ чыгум яфбагъэ зичыгъуж пэчийжэу псэхүэрэм зэрлэгъэлэсэхыэрэм апае «тхыаугъэпсэу» кыютэо», — къетхы Эстониум зыпсэурэ Бронислав Пункевич.

«Уишьашхэм лъэпхэуукызхэкыгъэм ыгу ихыкырэ, идэхагъэ, аш икультурэ шульягъэу афуулэх ахэтльягъо». Мыхэр игушилэх профессорэу, Дагыстан Республикаем и Къэралыгъо премие илауреатэу Халил Халиловым.

«Сурэтышыр зэрэуш дэдэр ары Кавказым ис лъэпхэ зэфэшхъафхэм янэпээль хууцэ адигэ лъэпхэ шуашшэм идэхагъэ, философиу аш хэлтийр ифэшшиашшэм тетэу кыгъээльэгъон амал къэзитыгъэр.

Ю.Стлашьум икостюмхэм кыауатэ адигэхэм гүшхуагъеу, лыхуужынгъэу, шуагъэу ахэлтийр, лэшэгъэу пчагъэ кызээлэхызыгъэ хабзэр зэрэднау альгээлэсэ», — къыуагъ тхаклоу, филология шлэнгэхэмкэ докторэу Бэчийж Лейле.

«Стлашь Юре итворчествэ адигэм ихудожественэ лыхуужынгъэ шыпкэу щыт», — ыуагъ искусствоведэу, АР-м культурэмкэ изаслуженнэ иофшылэшхон Мэлэпкэ Нурбий.

Критик шхъаэр ыкы зытетим тетэу къэзийштийр цыф жыгъэхэр ары. Къэгээльэгъонхэм ашылагъэхэм цыфхэм яшош кыраолыкыгъеу, ахэм уаклэдэлхын фаеу сэлтэйтэ.

P.S.
Иныбджэгъухэм ядэли Стлашь Юре итхильэу «Через дизайн к миру. В мире мифов и реальности» зыфиорэр (2020-рэ ильэсийн Мыеекуапэ кызыдэхэгъы) ЮНЕСКО-м ыгъэхъигъ. Джирэблагъэ индигылзыбээлэхээ тхыгъэу мы организацием кыкыгъэ письмэ кыууклагъ. Риккардо де Гемараес Пинто кытхыгъ ар. Генералнэ пашэм ыцэлэхээ тхылтым изы экзэмпляр зэрэгфяхыгъэу пе «тхыаугъэпсэу» кырело аш.

«Улофшагъэхэм цыфхэр зэрэгфяхыгъэу, гүунапкъэхэр кызээпачынхэу куячыгъ ял. Арышь, ар кызээгээгъэнэхъигъын ЮНЕСКО-м ишшэриль шхъаэрхэм ашыц», — къетхы Риккардо де Гемараес Пинто.

Анатолий ПРЕНКО.
АР-м изаслуженнэ журналист.

шагъ. Зэгорэм Борис Белау өклюалы машинкэу зэрьдэрэм имастэ занкынэу ыгъэхону кызэрэдэмхъурэмкэ етхахуусыхыллагъ.

— Къэхьущт ари, — кыриуагъ аш. — Узпиль юфым шуульэгъоу, щэлэгъеу фууилэр, умышынхъеу юф зэрэпшээрэх кыбдеэштих.

— Юфыншыр ары щылэнгыгъэр 1980-иетшээлэхырээр, — кыриуагъ аж Мойша Герман.

Юре иофшын шу зэрильэгъурэм имызакью, ишылэнгыгъ чыпилэ ин аш шеубыты. Ары 1980-иетшээлэхырээр, умышынхъеу юф зэрэпшээрэх кыбдеэштих. Мыш дэжымын сыгу кыкыжыгъигъ ижыкыгъ щылэнгыгъе урым философий Эпикур ылгыагъагъэр: «Нельзя жить сладко, не живя разумно и праведно»... Японцэхэм «Делай то, что нужно людям» ало. Юре джааш диштэу мэпсэу. Цыфхэм ящикиагъагъ ары юшлэрэр, аш «1980-иетшээлэхырээр, Иофшагъэхэм кыаклакторэм юльянкыбокгэ укеялтымэ, ахэм мылькоу кылахырэр мэктэ дэд.

— Зыпарэкли зыпарэми сетхуаусыхылэрэп. Сэр-сэрэу згээпсигъэ дунаим сышэлэсэу..., — ело ежь Юре.

Ильэхэр куягъэх... Творчесэх лыхохьнэм, ахъэс имыкьум, ежыри, ишхъэгъуси япсауныгъэ зэрээзэтэгъигъэм яильэсигъэх ахэр... еланэ ишхъэгъуси дунаим ехыхыгъ...

Шэн-хабзэр, Пуныгъэр

Шъукъеблагъэх адыгэ джэгум

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпэ парк адыгэ джэгоу щыкъуагъэм лъэпкэ зэфэшхъафхэр щыуджыгъэх.

Республике общественне движение «Адыгэ Хасэр», адигэ къашъомкэ ансамблэу «Абрекхэр» къещакло зыфехъу-гъэх пчыхъэзахъэр едзыгъумтоу гоштыгъэу щытыгъ. Къелэцыкъухэмре нахь ныбжыкка-лохэмре пчыхъэм сыхъатыр 7-м къыштегъэжъагъэу 8-м нэс къешуагъэх.

Хъатыякло Ерыгу Адам зэрищэгъэ адигэ джэгум щууджыгъэх сабыйхэм уяпплынкэ гъешэгъоньгъэ. Къашъом кулклиу илэр икъоу къагурумынорами, оркестрэм къыригъезорэ адигэ ордышохэм ядэххээ, «Зэфаклор», «Лъэпэрышьур», нэмыкхэри къашыщтыгъэх. Янэ-ятэхэр зигъусэх сабийхэр пчегум къихъээз къашъор къызэрхадзэштыгъэр гум ри-хыщтыгъ. Къешуаклохэм япчагъэ зэрэхахъорэм даиклоу, лъэпкэ искуствэм пышаагъэхэм ялэпэсэнгъэ зыкъеэты.

Лъытэнгъэ афаши

Хъатыякло пчегум ибысын шъхъал. Къелэцыкъухэм адэгүүштээ, егъедаох, нахыжъхэм лъытэнгъэ афашинын фегъасэх. Адыгэмэ зэралоу, «зигущыэ къэкъым ыбзэ іашу». Хъатыякло Ерыгу Адам адигабзэклэ лупкэу, игущыэ зэххэхыгъошоу къэгүүштэштэгъ. Пчегум къихъэрэ къелэцыкъухэр нэшлукэ къеп-лъхээз къедэуштгъэх.

Сабийхэм адигабзэр къагурэло, къашъом хэлэжъэнхэм фэхъазырых. Тээклү мэгуяе, ордышшом дырамыгъаштэу «зэблэух». Арэу щитми, лъэпкэ къашъом гукэ зыфащэнин альэ-кы. Адыгабзэр, лъэпкэ мэкъа-

мэхэр зэрэзэхахырэм къуачэ къаҳельхъэ. Бзэр цыиф лъэпкын ыбзэу тэлтыгъ. Орэдышшор гупшысэм къышежъэ. Непэр къелэцыкъухэм зэхахырэр, альэгурэр гум къенжэх.

Къэшъуаклохэм япаштэхэр

Хъатыякло Ерыгу Адам игудзэхэу Пэрэныкъо Сайдэрэ Орзэлье Раульэр япшъэрыльхэр дээгую агъэцэктагъэх. Пшъэшэ къэшъуаклохэм япаштэу Пэрэныкъо Сайдэ зэкүлжэу фэпагъ. Шхъацаир дахэу блахъэ, шъебагъэ хэльзэу пчегум къихъашт пшъашьэр къаҳечы. Къашъор заухыкэ, лэдэб хэльзэу пшъашьэр пэгъокы, ичыпэ хэхыгъэгъеуцужы.

Орзэлье Раули ущытхунэу лъэпкэ шэн-хабзэхэр зэрхъэх. Къашъом щыщ пычыгъо цыкъухэр пчегум къыштегъельтагъо. Къешуаклом гуфаклоу зэрэпэгъокырэм, зэргээктэжъырэм, гуфэбэнгъэу къапкырыкырэм пчыхъэзахъэр зэльеку.

«Зэфаклор», «Хъакулаш», «Зыгъэгус», «Лъэпэрышьур», «Ахъяз къашь», «Зыгъэльтэй» зыфиорэ къашъор эзахъэхэм къышашыгъэх. Къашъо пэпчь Пэрэныкъо Сайдэрэ Орзэлье Раульэр апеу пчегум къышышьощыгъэх. Шэн-хэбээ гъэнэфагъэхэр шоу щытыгъ.

Ильээ 2 — 3 зыныбжь сабийхэр эзахъэм щыгъэдэлонхэр юф къызэркло. Ашкэ ны-тихъем тафэрэз. Ясабийхэр шхъарытупшэу пчегум къыратлупшыкъягъэхэп. Ялорэ-яшэрэ зэхэлтэу адигэ джэгур зэрагъэдэхштэй пылтыгъэх.

ЕгъэжъапIэм ылъапс

— Ижырэ лъэхъаным къыштегъэжъагъэу адигэ джэгухэр тильэпкъэгъухэм зэхашхэх, — къытиуагъ Адыгэ Хасэм игъэцэктэхээ куп хэтэу, зэлъашшэрэ археологэу, Адыгэ Республиком культуромкэ изаслучженэ юфышэу Тэу Аслын. Нысащэм изакъоп джэгур зыщаашьэрэ. Унагъом, лякъом, къуаджэм, юфшланпэм гушуагъо яэ зыхъукэ, адигэ пышынэр, пхъэкичыр къаштэх, хъярлыр, гушуагъор лъагэу алтых. Зэхахъэм лъапсэу фэхъугъэм елтыгъэу джэгум зырагъэушомбгъу. Шэн-хэбээ гъэнэфагъэхэр сидигуи зэрхъэх.

— Ныбжыкъэхэр шэн-хабзэхэм афэгъэсэгъэнхэм, лэужхэм язэпхыныгъэхэр гъэптигъэнхэм, республикэм щыпсэурэ лъепкъхэр нахышоу зэрэшнэнхэм искуствэр фэлажъэ, — къеуатэ Адыгэ Хасэм итхъама-

тэу Лъымышкъо Рэмэзан. — Зэпахырэ узым къыхэкъеу адигэ джэгухэм язэхшэн зэпидгъэу-гъагъ. Къиныгъохэр къызэтын-нэкыгъэх. Зызерафэпэштыр, къашъоу къашыщхэр къыдэлтлэйтэхээ джэгур зыгъэпсэфыпэ паркым щыретэгъэкохы.

— Оркестрэм хэтхэр, тикъэшъуаклохэр агу етыгъэу адигэ джэгум хэлажьэх, — тизэдэгүүштэгъуягъуатэ ансамблэу «Абрекхэм» ихудожественнэ пащэу Тхаклумэшэ Налбек. — Зэхахъэм лъэпкъыбэ щызэу-клагъ, аш тэгъэгүшо.

Юфшэнным иветеранхэу Стальшу Юр, Даур Русльян, нэмыкхэм адигэ джэгур лъэпкъхэм язэдэпсэуныгъэ щыщ юфхъабзэу алтых. Ныбжыкъэхэм аш фэдэ зэхахъэхэр непэ лъэшэе ящыкъагъэх.

Зэдьрагъаштэ

Тхылъыр штэнгъээм илүнкыбз, къашъор искуствэм ильэгъохэш.

Адыгэ джэгум иятлонэрэ пычыгъо ныбжыкъе нахыжъхэр сыхъатитly фэдизэ къышышьуагъэх. «Тыпшыгъ» зыми къыуагъэп. Джэгум гушуагъоу хагъуатэрэр гум шуукэ къетэжы. Ермэлхэм, урысхэм, къэзэхэм, нэмыкхэм тильэпкэ къашъохэр дахэу къашыгъэх.

ОсэшIхэр

Дунэе Адыгэ Хасэм (ДАХ-м) зеклонымкэ, ныбжыкъе юфхэмкэ, физкультурэмкэ ыкы спортымкэ и Комитет ипащэу, Урысъем, Адыгейим язаслужен-нэ тренерэу Хъот Юнис осэш купым итхъаматэ щытгъ. Къашъохэр къызэрашыгъэхэр зэригъэпшагъэх. «Зыгъэгусэм» гупшысэу хэлтээр икъоу къызэуамыгъэу, къешуаклом «зигъэгусагъэм», къэгүүжжынным екүрэ хэкылпээр къызэригъотыщтыр нахь гъеунэфыгъэмэ ишуагъэ къеклоцт.

Диана Маликовар ыкы Артур Оганесян анах дэгьюо къэшьуагъэхэр осэш купым къыхыгъэх. Шуухафтынхэр афашигъэх. Хъот Юнис зэхэшаклохэм ацэклэ хъатыяклоу Ерыгу Адам «тхъауегъэпсэу, адигэ джэгур дээгую зепшагъ» риложыгъ. «Удж хъураеклэ зэхахъэр аухыгъ.

Мэфэкум зэхашшт

Адыгэ джэгухэр мэфэкум къэс Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпэ парк щызэхашштых. Пчыхъэм сыхъатыр 7-мрагъэжъэштых. Къещаклохэм искуствэр зыштэгъэшэгъонхэр адигэ джэгум разыэблагъэх.

ЕМТЫЛЛЬ Нурбай.

Дунэе кинофестивалыр

Апэрэ Президентыр тищысэшIу

Я V-рэ Дунэе кинофестивалыр бэдээгүйм и 15-м Мыекъуапэ къышызэуахыгь.

Коммерческэу щытэп, автономэ организацьеу «Фестиваль плюс» зыфиорэм юфтхабазэр зехищаагь.

Адыгэ Республикаем иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслын ехылгээгээ документальнэ фильмэмкэ фестивалыр къиззэуахыгь. Къэралыгьо гъэпсыкэ илэу Адыгейр зыпсэурэр ильэси 100 зэрэххүрэм фэгээхыгьэ къэгъэльгъонын уегъэгъуазэ, щыэнэгъяэм куоу ухеэш.

Джарымэ Аслын илэнатээ зытугыгь лъэхъаныр Адыгейим щыкъогъэ зехъокыныгьэ инмэ япхыгь. Адыгейр Краснодар краим къыхэкъыжы, республике хъугъэ. Къэралыгьо гъэпсыкэ илэу псеуным фэш Парламентыр хадзыгь. Конституциер, Гимныр, Гербэр хэбэе унашьокэ ашта-гъэх, республикэм бирракь илэхуугъэ.

Республикэр ылтие тауцоным, ыпэкэ лъыкотэнным фэш Президентэу Джарымэ Аслын зэхэшэн юфхэр зэргийцакъэштыгъэхэр фильмэм къеуатэ.

Лъэхъаныр рэхьатыгъэл. Грузинер заокэ Абхазын ичыигу ихагь, лашэр гъэтэлтигъэним, мамыр щылаакэ игьогу төхважынхэм Джарымэ Аслын чанэу хэлэжьагь. Адыгейим щыщ гуфаклохэр Абхазын къоцуагъэх, ар шхъафит хъужыгьэ, къэралыгьо гъэпсыкэ илэу мамырэу мэпсэу.

Фильмэм Адыгейим и Парламент иапэрэ Тхъаматэу Лынгужу Адам, АР-м иапэрэ Премьер-министрэу Николай Педан, Адыгейим щыцэкэ РСФСР-м идеупутатэу Нэхэе Аскэр, республикэм и Премьер-министрэу щытыгьэ Тхъаркъохьо Мухтарбый, Адыгэ къэралыгьо университетын иректорэу ильэсэйбэрэ юф зышигъэхэр республикэм зэрэшьльагъэхэр фестивалыр фильмэм къегъэльгъо.

Шыэнэгъэжьэу Агыржээнэкьо Симхъан, АР-м культурэмкэ иминистрэу щытыгьэ Чэмышо Гъазый, нэмыхэхэм яеплыкъэхэр къышалотагъэх.

Адыгейим ичыюопс зэрэдахэр, зэгурьоныгьэ ахэлтэу лъэпкыбэ зэрэшьпсэурэр, Джарымэ Аслын егъэжьэпшоу ышыгъэхэр республикэм зэрэшьльагъэхэр фестивалыр фильмэм къегъэльгъо.

ЕплъыкIэхэр

Фильмэр Мыекъуапэ къызыщаагъэльгъо ылж зэхахьэм къышыгушыгъэх Джарымэ Фатимэ, Агыржээнэкьо Симхъан, телерадиокомпаниеу «Пшыээ ижъуагъу» зыфиорэм ипащэу, фильмэр зыгъэхъазырыгъэу Александр Богачевыр, Адыгэ Республикаем спорт өджаплэу N 2-м ипащэу Хъот Юныс, искусствэм хэхъоньгьэ ышынным пыль организацьеу «Фестиваль плюсым» ипащэу Виталий Карякинэр, режиссерэу Нэгъаплэе Аскэрбый.

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» игъэцэкэлэ куп щыцэкэ зэхахьэм къышыгушыгъэу, Урысыем, Адыгейим язаслуженэ тренерэу Хъот Юныс Джарымэ Аслын кытегушигээ, спортым гъэхъагъэу щишигъэхэр хигъэунэфыкыгъэх. Адыгэхэмкэ СССР-м самбэмкэ спортым имастер апэу хъугъэр Шхъэфыж Къэпльян, ятлонэрэе Джарымэ Аслын.

Спортым иветранхэм я Дунэе зэнэкъохуу Джарымэ Аслын апэрэ чыпилэр къышыдихыгь. Альжъаным А. Джарымэр республикэм и Президентэу щытыгь.

Фильмэм уеплынкэ гъэшгэйнэу гъэпсыгъэ. Щыэнэгъэм изэхъокыныгъэхэр гум къегушигъыкъых.

Я V-рэ Дунэе фестивалым нэмыхэхэм къышагъэльгъуагъэх. Бэдээгүйм и 23-м Джарымэ Аслын ехылгээгээ фильмэр, фэшхъафхэри Мыекъуапэ культурэмкэ и Унэу «Гигантам» къышагъэльгъо.

Зэхэзыщаагъэр
ыкИ къышыдэзыгъэхъырэр:
Адыгэ Республикаем лъэпкь Иофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкьэгъухэм адьярээ зэхъынгъэхэмкэ ыкИ къэбар жуугъэм иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдышыр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къайхырэр А4-кээ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчагъэхэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нах цыкындуу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкегъэхэхэй.
E-mail: adygoevoice@mail.ru

Зышаушыхъятыгъэр:
Урысыем Федерацием
хэутын Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкИ зэлты-
йысыкэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чыпэ гъэйоры-
шапл, зэраушыхъятыгъэ
номерыр

ПИ №ГУ23-00916
Зышаухаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкИ
пчагъэр
4799
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1268

Хэутынум узшы-
кIэтхэнэу щыт уаххтэр
Сыххатыр
18.00

ЗышыкIэтхэгъэхэ
уаххтэр
Сыххатыр
18.00

Редактор шхъаэр
Дэрбэ Т.И.

Редактор
шхъаэр итуадзэр
МэшлIэкьо С. А.

ПшъэдэкIижь
зыхырэ секретарыр
Тхъаркъохь
А. Н.

Тикъэгъэльгъонхэр

Адыгэ Республикаем культурэмкэ и Министерствэ исурэт къэгъэльгъуапэ бэдээгүйм и 21-м зэхахьэ щыкъошт.

Къэугупшысигъэ ыкИ бгъэфедэн плъэкъыщт искусствэмкэ Адыгэ Республикаем щыкъогъэ зэнэкъохуу икэуххэр зэфахыссыжыгъэх. Къэралыгьо гъэпсыкэ илэу Адыгейр зыпсэурэр ильэси 100 зэрэххүрэм ехылгээгээ зэнэкъохуу сурэтышхэм ялээсэнэгъэ къышагъэльгъуагъэ. Урысыем исурэтышхэм я Союз хэтэу Сулейманова Фатимэ осэш купым пэшэнэгъэ дызэрихьагь.

Бырсыр Абдулахь, Ирина Бредихинам, Гъюгунэкьо Мурат зэнэкъохуу апэрэ чыпилэр къышыдахыгъэх. Хагъэунэфыкырэ чыпилэр зыфагъэшьошагъэхэм ашыщых Хуяжк Рэмэзан, Борис Воронкинэр, Елена Абакумовэр, Къуанэ Аслын, нэмыхэхэм. ЩытхуцIэхэр къышыдэзыгъэхэм шүхъафтынхэр аратыжьыщтых. Сурэтхэм якъэгъэльгъон бэдээгүйм и 21-м къышагъэжьагъээ шышхъэлум и 14-м нэс Мыекъуапэ щыкъошт.

Нэккубгьор зыгъэхазырыгъэр ЕМТЫЛН Нурбый.